עשין קמד טוש"ע י"ד סי

תורה אור השלם

1. אוֹ נֶפֶשׁ אֲשֶׁר תִּגַע בְּכָל דְּבָר טָמֵא אוֹ בְנָבְלַת חַיָּה טְמֵאָה אוֹ

בנבלת בהמה טמאה או

אוֹ כי יגע בטמאַת אַדָם

או בַּיְגַע בְּטְהְאֵוּ אָשֶׁר יִטְמָא לְכֹל טָמְאָתוֹ אֲשֶׁר יִטְמָא בָּה וְנֶעְלֵם מִמֶּנוּ וְהוּא

יָדע וְאָשַם: רקרא ה ב, ג 2. וּפְּדוּיָו מָבֶּן חֹדֶשׁ תִּפְּדָּה בְּעֶרְבְּּךְ בָּטֶּף חֲמֵשֶׁת שְׁקָלִים בְּשָׁקֶל הַקָּדֶשׁ עָשְׂרִים גַּרָה הַקָּדֶשׁ עָשְׂרִים גַּרָה

זואנו: 3. וְלָקַחְתָּ אֶת הַמַּרְצֵע וְנָתַתָּה בְאָזְנוֹ וּבַדֶּלֶת

והיה לר עבד עולם ואף

לעזי רש"י

בריפ"א [גרפי"א]. מכתב,

רבינו חננאל

ר' עקיבא מחייב לשעבר

. מרבוי הכתוב שנאמר לכל

אשר יבטא האדם בשבועה. דתנן א"ל ר'

עקיבא א״כ אין לי אלא

דברים שיש בהן הרעה

י. והטבה. דברים שאין בהם

והטבה. ריבה הכתוב נמי

רריש רבויי ומיעוטי ור׳ רריש רבויי ומיעוטי ור׳

נמי דריש רבויי ומיעוטי שמעינן מינה דר' נמי מחייב לשעבר כר' עקיבא. דתניא ר' אומר

מן השטרות. שנאמר ופדויו מבן חדש תפדה.

ופדויו מבן חדש. ריבה לפדות בכל דבר. בערכך

כסף חמשת שקלים מיעט כל דבר זולתי כסף. תפדה

חזר וריבה כו׳. וחכ״א

בכל פודין בכור אדם חוץ בכל פורין בכון או ביוון מקרקעות ועבדים ושטרות. שנאמר ופדויו

מבן חדש תפדה. ופדויו מבן חדש כלל. בערכך כסף פרט. תפדה חזר וכלל. כלל ופרט וכלל אי

אתה דן אלא כעין הפרט כו׳. ומקשה רבינא והא

אשכחז לר׳ דדריש נמי

את המרצע. מרצע אין לי

אלא מרצע מנין לרבות הסול והסירה והמקדח והמחט והמכתב ת״ל ולקחת לרבות כל דבר

ולקחת לרבות כל דבר הניקח ביד. דברי ר' יוסי בר' יהודה. ר' אומר מרצע. מה מרצע של מתכת אף כל של מתכת. ואמרינן במאי פליגי. ר'

יוסי דריש רבויי ומיעוטי

ולקחת ריבה כל דבר הניקח. את המרצע מיעט

הכל זולתי המרצע. ונתתה

לַאֲמָתְרְ תַּעֲשֶׂה כַּן:

במדבר יח טז

דברים טו יז

ידע ואשם:

:הרא:

... פ"ג מהלי

שה סעיף ג: שה סעיף ג: "בו ב מיי' פ"ג

יונעלם מכלל דידע יוהוא ידע הרי כאן שתי

ידיעות אם כן מה ת"ל יונעלם ונעלם לחייב על העלם מומאה ועל העלם מקדש אשכחן

בידיעות דאית ליה מעמיה דנפשיה שבועות

דלית ליה מעמיה דנפשיה מנלן סברא הוא

לישנא אחרינא אשכחן בידיעות דסבר לה (לישנא אחרינא

כר' ישמעאל בשבועות דסבר לה כר"ע

מנלן סברא הוא) ר"ע מאי מעמא קא מחייב

לשעבר דדריש ריבויי ומיעומי רבי נמי

דריש ריבויי ומיעומי דתניא פרבי אומר בכל

פודין בכור אדם חוץ מן השטרות ורבגן אמרי "בכל פודין בכור אדם חוץ מעבדים

ושטרות וקרקעות יש מאי טעמא דרבי דריש

ריבויי ומיעומי 2ופדויו מבן חדש ריבה

בערכך כסף חמשת שקלים מיעם תפרה

חזר וריבה ריבה ומיעם וריבה ריבה הכל

מאי ריבה כל מילי ומאי מיעם מיעם

שטרות ורבגז דרשי כללי ופרטי ופדויו מבז

חדש כלל בערכך כסף חמשת שקלים פרט תפדה חזר וכלל כלל ופרט וכלל אי אתה

דן אלא כעין הפרט מה הפרט מפורש דבר

המשלשל וגופו ממון אף כל דבר המשלשל

וגופו ממון יצאו קרקעות שאינן ממלמלין יצאו עבדים שהוקשו לקרקעות יצאו שמרות

אע"פ שמטלטלין אין גופן ממון א"ל רבינא

לאמימר רבי דריש ריבויי ומיעוטי והא רבי

כללי ופרטי דריש דתניא מכרצע אין לי אלא

מרצע מנין לרבות הסול והסירה המחמ

והמקרח והמכתב ת"ל יולקח' כל דבר שנלקח

ביד דברי ר' יוםי בר' יהודה רבי אומר מרצע

מה מרצע מיוחד של מתכת יאף כל של

מתכת ואמרינן במאי קא מיפלגי רבי דריש

כללי ופרטי ורבי יוסי בר' יהודה דריש

ריבויי

יונעלם ונעלם ב' פעמים. פי' נקונט' תרי ונעלם כתיבי גבי

עבדים הלכה ט סמג והוא ידע בין שני ונעלם ודרוש דלאחר

> ידיעה בתחלה וידיעה בסוף לא בעי קרא דאי לא ידע שחטא אמאי מייתי קרבן ע"כ לשון הקונט׳ וקשה הרבה לפירושו ה' דחמחי הינטריך ונעלם למימר דאינו חייב על העלם מקדש דמהי תיתי דאילטריך קרא למיפטריה תדע דהא לרבי אינטריך ונעלם לחייבו על העלם מקדש ועוד דפירש דלידיעה בתרייתא לא לריך קרא דאי לא ידע שחטא אמאי מייתי קרבן א"כ בכל החטאות דכתיב או הודע ליבעי ידיעה בתחלה ועוד הרי רבי דריש והוא ידע לידיעה בתרייתא וכתיב קרא לאורחא דמילתה הף ע"ג דלה היצטריך ה"נ אינטריך לידיעה בתרייתא למעוטי הפריש קרבן קודם שנודע לו דאפי׳ אשם ודאי לא בעי ידיעה בתחלה ואם הפריש אשמו קודם שידע הוי מודה דבעי ידיעה ועוד דבסוף פ"ב (לקמן יט:) קאמר דר' ישמעאל לא בעי מונעלם יתירא לכך נראה לר"ת דר"ע דריש ליה מונעלם יתירא מכלל שידע ורבי מונעלם דאתי לגופי׳ דריש מכלל שידע ידיעת בית רבו ועוד יש לפרש ונעלם ונעלם שתי פעמים שדי והוא ידיעה אחר העלמה וקודם העלמה: ל דמחייב לשעבר משום דדריש

לב"מ (דף ד: ושם) גבי סלעין דינרין קאמר ר"ע דאין נשבעין על כפירת שעבוד קרקעות וא"כ דריש כללי ופרטי דלמאן דדרים ריבויי ומיעוטי

לא ממעטי׳ אלא שטרות כדמוכח בסמוך ולספרים דגרסי התם רבי יעקב ניחא וי"ל דאפי׳ מאן דדרים ריבויי ומיעוטי כי איכא חרי מיעוטי מוקמת חד למעוטי קרקעות וחד למעוטי שטרות כדמשמע בפ' מרובה (ב"ק דף סג. ושם) "ור"ע אית ליה נמי שום מיעוט אחרינא גבי שבועות למעוטי קרקעות וי"מ דההיא דהוהב (כ"מ דף נו: ושם) דממעט קרקע משבועה מקרא דכי יתן אים מכלל ופרט וכלל אינה עיקר דרשה אלא מקרא דממעטי' כפל מעל כל דבר פשע ממעטינן נמי שבועה והחם איכא טובא מיעוטי למעט שטרות וקרקעות וקרא דכי יתן איש אתא לדרשא אחריתי כי יתן איש (לקמן מב.) עד שיתן כשהוא איש כסף (כ) כלים (שם לע:) מה כלים שנים כו' ועי"ל דאפי' מאן דדרים ריבויי ומיעוטי מיעט וריבה ומיעט לא דריש אלא דרש ליה בפרט וכלל ופרט כדמשמע פ' ג' מינים (מיר דף לה. ושם) ומ"ל דר"ע ידרוש גבי שבועות בפרט וכלל ופרט לכה"ג דריש גמ' בב"מ (דף מ:) כי יתן איש אל רעהו חמור וגו' בכלל ופרט וכלל ובפ' ג' מינים (מיר דף לה.) מאן דדרים ריבה ומיעט דרים ליה בפרט וכלל ופרט: בבל פודין בבור אדם. הא דפליגי בפ"ק דקדושין (דף כט.) גבי הוא לפדות ובנו לפדות הוא קודם לבנו ר' יהודה אומר בנו קודמו ש ומפרש כגון דאיכא חמש בני חורין וחמש משועבדים לרבי יהודה מלוה הכתובה בתורה

שהיתה לו ידיעה נעלם ולמימר דבעי למ"ד בפ' דם שחיטה וכרימות דף כב:) קדוש כחטאת דכתיב או הודע אליו ידיעה בתחלה מדמלריך תרי ונעלם להעלם מקדש ולהעלם טומאה משמע דר"ע דבעי ידיעה בתחלה דריש ליה ידע בין תרי ונעלם דהשתא איכא

הרעה והטבה מנין. א״ל מרבוי הכתוב. א״ל אם ריבה הכתוב אפילו לדברים שאין בהם הרעה ריבויי ומיעוֹםי. וא״ת דנפ״ק

המכחב. חרט שקורין גריפ"ח: דריש כלל ופרט. ולקחת כלל מרלע פרט כמלוה הכתובה בשטר דמיא ואזיל כהן וטריף הנך משועבדים לאו ונתת באזנו כל דבר הנתון חזר וכלל מה הפרט מפורש של מתכת וכו': דמפריק בקרקעות אלא ימכרם ויתן דמים לכהן: יצאן שמרות. הא דמשמע הכא דשייך בשטרות מכר מדאינטריך למעוטי שטרות יאה אנשנות הכל לפתן הכל מה להלכל מל מה להלכן מנשום שפרות מפורש מחדש. הוי מלי לאיתויי מההיא דהקומן רבה (מנחות דף כח:) מפורש במקום אחר (כחובות פה: קדושין מת. ובשאר דוכתי): דתניא מרשיר: דתוף והסירה והמקדח. זו ואין ל"ל זו קתני דהמקדת ומחט ומכתב ה"ל למיתני ברישא דמודה בהו רבי שהן של מתכת: לדבות כל דבר הגלקח ביד. לאו דוקא דהא ממעט סם:

עולה ויורד ונעלם ממנו והוא טמא (ויקרא ה) ונעלם ממנו והוא ידע טומאה בקרבן עולה ויורד ונעלם ממנו והוא טמא (שם) קמא דוקא למיגמר מיניה על העלם טומאה הוא חייב ואינו ונעלם ממנו והוא ידע קמא למיגמר מיניה על העלם טומאה הוא חייב על העלם מקדש ואידך קרא ימירא הוא לדרשא הטל והוא ידע חייב ולא על העלם מקדש ואידך קרא ימירא הוא לדרשה והטל

ידיעה בתחלה. וידיעה בסוף לא נריכא קרא דאי לא ידע שחטא אמאי לייתי קרבן: מכלל שידע. לקמן [ה.] מפרש לה: א"ר מה פ"ל כו'. אלמא רבי אהעלם מקדש נמי מחייב כר׳ ישמעאל: דדריש ריבויי ומיעוטי. מדרשה דריבויי ומיעוטי נפקה ליה בפ"ג (לקמן כו.) שלא היה דורש את התורה במשמעות כללות ופרטות אלא במשמעות רבויין ומיעוטין. וגבי שבועות הכי דריש נפש כי תשבע די ריבה כל השבועות להרע או להיטיב ס מיעט את הריבוי ולימד שאינו חייב אלא על הדומה למיעוט שיהא להבא כמותו ולא דדריש ליה במשמעות כלל ופרט דנימא להרע או להיטיב פירושו של כלל הוא ואין לך להביא בו אלא הוא לבדו הרעה והטבה ולא שאר דברים ואפילו להבא שאינו הרעה והטבה שכל הדורש התורה כלל ופרט אית ליה אין בכלל אלא מה שבפרט וכי הדר אתי כללא אחרינא בתר פרטא כי הכא דכתיב בתריה לכל אשר יבטא וגו׳ די לך אם תוסיף על הפרט בכלל אחרון דברים שחין בהן הרעה והטבה ויהיו כעין הפרט בלהבא ולא לשעבר שאינו דומה לפרט כלל דלהכי אהני כלל קמא למעוטי והיינו דאומר כלל ופרט וכלל אי אתה דן אלא כעין הפרט כלומר דן אתה להוסיף על הפרט ע"י כלל האחרון אבל אי אתה דן להוסיף עליו אלא הדומה לו. אבל הדורש בריבה ומיעט אין הפרט פירושו של כלל אלא ממעטו במקלת כלומר לא את הכל ריבה בריבוי הראשון אלא זה וכיולא בו בלא ריבוי בתרא משתמע ליה זה וכיולא בו

הלכך כי אתא ריבוי אחרינא בתריה

לרבות בא ואפי׳ שלא כעין הפרט

גליון הש"ם תום' ד"ה ר"ע וכו' ור"ע אית ליה נמי. עי' לקמן דף כה. תוס' ד"ה רצ:

מוסף רש"י

חוץ מו השטרות. שאם יון בון וושטרווו. טמום ש לו שטר על חבירו בה׳ שלעים ונתנו לכהן שיגבה ספטים ותנת לפאן שהנה מותו לפאן שהנה מותו חוב כפדיון בנו, אינו פדר בכודות נאן, בערכך כסף חמשת שקלים מידיעט. כסף ולא מידי אחרינא (שם). מידעט שטרות. לא חשיבי מידע שם). תפדה חזר וכלל. יאע"ג דהאי תפדה כתוב המע"ג דהחי תפדה כתוב קודם לפרט, אפילו הכי דיינינן ליה בכלל ופרט כדאמרינן לקמן (שם). הסול. קיסס שראשו חד שקורין ברוק"ל (שם לז:). והמקדח. טריבל"ל (שם) טרייד"ל (קדושין כא:). עט ברזל והמכתב. עע כלונ.... (בכורות שם, ושם נא.) גרייפ"ל עחוקקיו שחוקקין בפנקסיהן (קדושין שם). במאי קא מיפלגי גני סול וסילא, רבי דריש כללי ופרטי. ככל המורה מקום שכולל ופורט דורש שהפרט פירוש של כלל ואין בכלל אלא מה שבפרט, וכי מזר וכלל לא הוסיף לך בכלל האחרון אלא הדומה לפרט (קדושיו כא:).

> הניתן ריבה ומיעט וריבה ריבה הכל. ר' אומר ולקחת כלל את המרצע פרט. ונתתה חזר וכלל. כלל ופרט וכלל אי אתה דן אלא כעין הפרט כו'.

ולא מיעט המיעוט אלא דבר אחד הראוי להוליא מן הכלל הזה יותר מן הכל ור"ע הכי דריש בפ"ג [לקמן כו.] להאי כי תשבע ואינו ממעט מן המיעוט אלא נשבע לבטל את המלוה. פרט הוא לשון פירוש לפיכך כלל ופרט אין בכלל אלא מה שבפרט. מיעוט אינו פירוש אלא ממעט את משמעות הכלל במקצת ומשייר את כל הדומה למיעוט כך מפורש בסנהדרין בפרק נגמר הדין (דף מו.) גבי והומת וחלית [דברים כא] דריבה ומיעוט לחודיה מביא כל כעין הפרט בלא רבויא בתריה. ורבי נמי דרים ריבוי ומיעוט כלומר שמעי׳ ליה בעלמא שדורש את התורה במשמעות ריבוי ומיעוט ולא במשמעות כלל ופרט: חוץ מן השטרות. היה חייב לו אדם בשטר ה' סלעים ונתן זה אותו שטר לכהן בפדיון בנו אינו פדוי אבל בשאר כל דברים פודין. ורבנן פליגי עליה במתני' במסכת בכורות [נה.] דתנן אין פודין לא בעבדים ולא בשטרות ולא בקרקעות: ופדויו. בכל דבר משמע: תפדה חור וכלל. ואע"פ דתפדה ופדויו גבי הדדי כתיבי והדר כתיב בערכך כסף איכא תנאי דסבירא להו 10 בשתי כללות הסמוכין זה לזה והפרט אחריהם הטל פרט ביניהם ודונם בכלל ופרט וכלל: שהוקשו לקרקעות. והתנחלתם אותם וגו' (ויקרא כה): אין גופן ממון. הנייר אינו שוה כלום ואינו עומד אלא לראיה שבו: " מיעט שטרות. שהן ראויין למעט

יותר מן הכל שאינן ממון: הסול. חתיכת עץ חדודה: הסירה. קוץ:

ל) ס"א ל"ג, ב) בכורותלא., ג) בכורות נא. לז: קרושין כא:, ד) [ויקרא ה], ד) [עסן, ו' [לקמן ה], ד) [ל"ל אחר ד"ה ופדויו], **ה**) שייך לע"א, **ט**) ומפרש היכא דליכא אלא חמש סלעים כ״ע סברי דהוא הדים דמלוה דגופו עדיף כי פליגי כגון דאיכא חמש. כל"ל

הגהות הב"ח (**ה**) גם' חוץ מעבדי' ושטרו' וקרקעות (מאי טעמא דרבי דרים ריבויי ומיעוטי וכו' אף על פי ממטלטלין אין גופן ממון) מל"מ ונ"ב ס"ל ואמרינז מא מולל לי מואבוויבן במאי קא מיפלגי רבנן דרשי כללי ופרטי ור׳ דריש ריבויי ומיעוטי רבנן דרשי כללי ופרטי ופדויו מבן חדש כלל בערכך כסף חמשת שקלים פרט תפדה חזר וכלל כלל ופרט וכלל אי אתה דן אלא כעין מפורש דבר המיטלטל וגופו ממון אף כל דבר המיטלטל וגופו ממון יצאו קרקעות שאינן מיטלטלין יצאו עבדים שהוקשו לקרקעות יצאו שטרות אע״פ שמיטלטלין אין גופן ממון ורבי דריש ריבויי ומיעוטי ופדויו מבן חדש ריבה בערכך כסף חמשת שקלים מיעט תפדה חזר וריבה ריבה מיעט וריבה ריבה הכל מאי ריבה ריבה כל מילי ומאי מיעט מיעט שטרות אמר ליה רבינא לאמימר וכו': (ג) תום' ד"ה ר"ע וכו' כשהוא איש :כסף או כלים